

GÖL

Akif Hasan KAYA

Şer:

Günlerden pazar, mevsim de yaz olunca, şehrin gürültüsünden kaçanlarla dolar gölün etrafı. Hafta sonu çok kalabalık olur. Özellikle pazar günü. İnsanlar arabalarıyla gelip, boş buldukları yerlere yerleşirler. Gölün çevresi çadırlardan, şemsiyelerden rengârenk olur. Kimi ailecek gelir, kimi arkadaşlarıyla. Kilimler serilir, hamaklar kurulur, çocuklar sallanmaya başlar. Özellikle oltacılar çok sever bu gölü. Balığı boldur çünkü. Lezzetlidir. Göle gelir gelmez önce oltalarını atarlar. Öğleye kadar yiyecekleri balığı tutmak için acele ederler. Yakındaki kasabalılar gölden balık tutmaz. Asla yemezler. Böyle olunca da gölün balığı şehirli meraklılara kalır. Onlar da hafta sonu oldu mu akın akın koşarlar. Kimi cumartesi akşamdan gelip çadır kurar, gece de kalır. Böylece daha çok balık tutup, daha çok stres atarlar ve daha sakin bir kafayla dönerler işlerine. Ama onların bu merakı kasabalı için işkence gibidir.

Kasabalı hafta sonlarını sevmez. Pazar gününü özellikle sevmezler. Yaklaşık yüz yıldır düğünler bile hafta içi yapılır. Bunu herkes öğrenmiştir artık. Niye diye sormaz.

Özellikle yaz pazarları daha bir zor geçer kasabalı için. Hele öğleye doğru mangallar yanmaya başladıysa, bu yetmezmiş gibi bir de rüzgâr tersten esip, bütün kokuyu kasabaya doğru savurursa, kimse kalmaz sokaklarda. Herkes evine çekilir. Bütün dükkânlar, kahveler kapanır. Tarlaya, bahçeye giden olmaz. Kasabanın üstüne kâbus gibi çöken bu kokuyu kimse ciğerlerine çekmek istemez. Mecbur kalıp da dışarıya çıkan olursa, büyükçe bir mendille iyice kapar ağzını burnunu. Bu koku onlara çok eski bir utancı hatırlatır. Omuzlarında taşıyıp durdukları, atalarından, büyüklerinden miras kalan ağır bir utanç...

Kimse konuşmaz ama herkes bilir ne olduğunu. Gizli bir anlaşma vardır aralarında. Nesilden nesile miras kalan bu olayı kimse dillendirmez. Susarlar. Suskunlukları kokuyu dağıtmaz ama konuşmanın da bir işe yaramayacağını bilirler.

Gölün etrafını dolduran balıkçılar anlaşmış gibi hepsi birlikte yakıyor mangallarını. Tuttukları balıkları kızartmak için hevesle yelliyorlar ateşi. Neşeli bir gü-rültü sarıyor etrafı. Balıkları yakalamışlar. Mutlular. Önce koyu, kara bir kömür dumanı yükseliyor. Gölün çevresi yanıyor sanki. Uzaktan bakan, bilmeyen birisi su tutuşmuş, göl yanıyor sanır. Sonra alevleniyor kömürler. Yüzlerce mangala aynı anda atılıyor balıklar. Hafif bir rüzgâr var. Kasabaya doğru esiyor. Balık kokularını, dumanı alıp kasabaya doğru götürüyor. Kasabanın boş sokaklarına çöküyor koku. Koku, bütün kasabanın hafızasına dokunuyor. Unutmadıkları, unutamadıklarını hatırlatıyor yeniden. Şu pazar geçse, akşam olsa, mangallar sönse, bu koku uçup gitse kasabanın üzerinden. Öyle olsun istiyorlar. Bir an önce bitsin. Olmuyor. Saatler geçmek bilmiyor. Yavaşladıkça yavaşlıyor zaman. Donuyor sanki. Koku yoğunlaş-tıkça yoğunlaşıyor. Koklamak istemedikçe inadına ciğerlerine doluyor. Kapı altla-rından, pervaz aralarından, bacalardan giriyor. Ne biçim bir koku bu! Ne kadar arsız bir duman! Gittikçe koyulaşiyor. Boyunlarına yılan gibi dolanıyor. Sıkıyor. Sıkıyor. Nefessiz kalıyorlar. Başları dönüyor. Başları döndükçe kendilerinden geçiyorlar. Zaman yavaşladıkça, tarih geriye doğru akıyor sanki.

İşte o zaman, o dumanın içinden, yüzyıllık bir geçmişten, derisi yüzülmüş bir oğlak çıkageliyor. Bütün kasabalıya, atalarından miras kalan bir utancı hatırlatmak, yüreklerini ezmek için acı acı meleyerek geziyor sokaklarda. Güneş çıplak etini yakıyor, kavuruyor. Yandıkça, kavruldukça daha bir acı bağıyor. Her evin önünde durup uzun uzun meliyor. Sadece kokuyla değil, bu sesle de uğraşmak zorundalar. Duymamak için kulaklarını tıkıyorlar. Yine de duyuyorlar. Yok. Ses, sokaklarda delice koşan, derisi yüzülmüş oğlaktan değil, kafalarının içinden geliyor. Hafızala- rı onlara oyun oynuyor. Kaçamıyorlar. Bir yandan koku, bir yandan ses... Kısıtlı kalıyorlar. Unutsalar artık. Bitse bu işkence. Yüz yıldır her hafta aynı. Bıkkınlıkları artıyor, büyüyor. Ne yapacaklarını, nereye sığınacaklarını şaşırıyorlar.

Sonra ağır aksak sessiz bir kervan geçiyor kasabadan. Yorgunlar. Bıkkınlar. Canlarından bezmişler.

Her hafta aynı. Yine mi, diye söyleniyorlar kasabalı. Kervanın sessizliği, ka- sabanın sessizliğine karışıyor. Sadece birkaç çocuk sürekli ağlıyor. Kervandakiler, kasabadan geçip gitmek istemezcesine yavaş ilerliyor. Ayaklarını sürüyorlar. İki- yüz kişi kadar varlar. Yirmibeş otuz kadarı erkek; gerisi kadınlardan, çocuklardan ve yaşlılardan oluşuyor. Ayaklarını sürüyorlar. Evlere bakıyorlar. Biri kapıyı açsa; gitmeyin, kalın, dese... Kimse açmıyor kapısını. Kervandakiler umutlu. Uzun uzun bakıyorlar evlere. Bekliyorlar. Yok. Kimse çıkmıyor. Tanıyorlar oysa. Düğünleri- ne gitmişler, cenazelerine katılmışlar, birlikte ağlayıp, birlikte gülmüşler, aş-ekmek bölüşmüşler... Ne çabuk açıldı bu uçurum, diye hayret ediyorlar. Hayret ediyorlar; hem kasabalı, hem de kervandakiler. Çocuklar ağlamaya devam ediyor. Kervan ka- sabadan çıkmak üzereyken bir tahta kapı aralanıyor. Bir kadın, Saadet, kervanın ardı sıra koşuyor. Hedyla'ye sarılıyor. Uzun uzun sarılıyorlar. Oysa vakit yok. Ker-

van ilerlemeye devam ediyor. Hedyla de biliyor. Kendilerini kabul edemezler. Ama kızı; daha üç yaşında; küçücük; kocası da yok; Eleanor dayanamaz bu yolcuğa; ikisi de farkında... Diğer çocukları büyük, onları götürecek yanında. Ama Eleanor daha küçücük, daha süt kokuyor. Onu bıraksa... Kızına son kez sarılıyor, kokluyor. Saadet'in kucağına bırakıyor. Sonra hızla uzaklaşıyor. Yavaşlıyor. Dönüp dönüp bakıyor. Gitmeli. Mecbur. Gidiyor. Saadet, arkadaşının emanetiyle eve dönüyor. Doğduğu günü bildiği, büyümesine adım adım şahit olduğu, sarı saçlı, mavi gözlü kızla dönüyor eve.

Kervan daha gölün kıyısına erişmeden, dörtnala atlarıyla Sarı Hamdi ve adamları giriyor kasabaya. Hepsini baştan ayağa silahlı. Sırtlarında mavzerler, göğüslerinde çapraz fişeklikler, bellerinde tabancalar, kamalar... Kervan'ın peşinden sürüyorlar atlarını. İşte o zaman, kasabalı duramıyor evinde. Olacakları az çok tahmin ediyorlar. Telaşla çıkıyorlar evlerinden. Kasabanın çıkışında Sarı Hamdi'nin önünü kesiyorlar. Sözü dinlenir birkaç ihtiyar ileri çıkıyor. Yapma Hamdi, diyorlar. Yazıktır. Günahdır. Sarı Hamdi köpürüyor. Size ne lan, diyor. Günahsa benim günahım. Sakın karışayım demeyin, diye uyarıyor. Burada kalmalarına karşı çıktın, yardım etmemizi yasakladın, bari peşlerinden gitme, diye yalvarıyor biri. Öyle haber salmıştı; Rumlara yardım eden, onlar gibi muamele görecekti. Sarı Hamdi sinirleniyor. Atını ihtiyarın üstüne sürüyor. Karışmayın, diye bağıyor. Yoksa onlarla işim bittiğinde buraya dönerim, diye tehdit ediyor. Bu arada Saadet'in kucağındaki çocuğu görüyor. Şüpheleniyor. Esmer kadında sapsarı çocuğu görünce kıllanıyor. Bu çocuk onların mı? Ben size kimseye yardım etmeyeceksiniz demedim mi, diye bağıyor hiddetle. Bu çocuk benim, diye ileri atılıyor Saadet. Adı da Gülsüm. Bütün kasabalı da şahit, diyor. Kalabalık kıpırdanıyor. Saadeti onaylayan sesler duyuluyor. Sarı Hamdi, atının yönünü hırsla gölün tarafına çeviriyor. Kalabalıkta bir dalgalanma oluyor. İşte o zaman, Sarı Hamdi daha da sinirleniyor. Adamlarından ikisine burada kalmalarını ve geçmek isteyen olursa vurmalarını emrediyor. Adamlar atlarından inip, mavzerlerin kurma kollarını çekiyor. Hiç şakaları yok. Diğer atlılar göle doğru, toprak yolun tozunu savurarak gidiyor. Kasabalıdan kimi dağılıyor. Evine dönüyor. Yapacak hiçbir şeyleri yok. Kimi de olduğu yere çöküp kalıyor. Gidemiyor.

Az sonra silah sesleri duyuluyor. Göl tarafından esen hafif bir rüzgâr sesleri kasabaya getiriyor. Bağırişlar, çığırişlar, çığılıklar... İnsan sesleri, Sarı Hamdi'nin çetesine girmek isteyenlere canlı canlı yüzdürülen oğlakların seslerine karışıyor. Sesler kasabanın sokaklarına siniyor. Sesler kafalarının içine yerleşiyor. Kulaklarını oyuyor.

O gün Eleanor'u, yok, Gülsüm'ü kurtarabiliyorlar sadece. Tek tesellileri bu oluyor.

Kervan gitmek istediği menzile varamıyor, geriye dönmüyor. İki uç arasında meçhule karışıyor. Yalnızca Eleanor, yok, Gülsüm kalıyor.

Kervandakiler arkalarından atlıların geldiğini görüyor. İhtiyar biri, altınları göle atın diye akıl veriyor. Atın, yoksa bize kötülük ederler, diyor. Hemen, gizli yerlere diktikleri altınları alelacele çıkarıp atıyorlar göle. Az sonra Sarı Hamdi yetişiyor arkalarından. Etraflarını çeviriyorlar. Kaçmak isteyen bir kaç kişiyi vuruyorlar. Altınları çıkarın, diye bağıyor Hamdi. Güzellikle verin yoksa karışmam, diye uyarıyor. Kimse kıpırdamıyor. Çıkarsanıza lan, canınıza mı susadınız. Yine kimse kıpırdamayınca öfkeleniyor. Tabancasını çekip en yakınındaki çocuğun kafasına ateş ediyor. Annesi çılgık çılgıla atılıyor ileriye. Oğlunu kucağına alıyor. Hamdi'ye küfürler etmeye başlıyor. Hamdi, gözünü kırpmadan onu da vuruyor. Bir el de havaya ateş ediyor. Altınları çıkarın, diye bağıyor yeniden. İşte o zaman ihtiyar bir adam, altınları göle attıklarını söylüyor. Ne olduysa ondan sonra oluyor.

Çeteye en son katılan, daha dün bir oğlağı canlı canlı yüzen Karacaoluk'lu Çolak Celal'e iş düşüyor. En son katılana, ilk baskında en pis işi veriyorlar. Böylece, aralarında kopmaz bir bağ olacak ve kimse yaptığı işi sorgulayamayacak. Temiz kimse kalmayacak ki, birbirlerini suçlayamasınlar. Akıttıkları kanlarla, aldıkları canlarla bağlanıyorlar birbirlerine. En küçük çocuktan başlayarak, bütün çocukları Çolak Celal'e havale ediyorlar. Sonra kadınlar, sonra diğerleri...

Sonra, ayaklarına taş bağlayıp göle atıyorlar. Göl kıpkırmızı oluyor. Günlerce öyle kalıyor. Bir türlü durulanmıyor.

Nerdeyse yüz yıldır gölden balık tutmuyorlar. Bu gölün balığını yemiyorlar. Ama her pazar bu işkenceyi yaşıyorlar. Koku, bütün kasabanın hafızasına dokunuyor. Unutmadıkları, unutamadıklarını hatırlatıyor yeniden. Şu pazar geçse, akşam olsa, mangallar sönse, bu koku uçup gitse kasabanın üzerinden. Öyle olsun istiyorlar. Bir an önce bitsin. Olmuyor. Saatler geçmek bilmiyor. Yavaşladıkça yavaşlıyor zaman. Donuyor sanki. Koku koyulaştıkça koyulaşiyor. Koklamak istemedikçe inadına ciğerlerine doluyor. Kapı altlarından, pervaz aralarından, bacalardan giriyor. Ne biçim bir koku bu! Ne kadar arsız bir duman! Gittikçe koyulaşiyor. Boyunlarına yılan gibi dolanıyor. Sıkıyor. Sıkıyor. Nefessiz kalıyorlar. Başları dönüyor. Başları döndükçe kendilerinden geçiyorlar.

Allahu ekber, Allahu ekber... Oh. Çok şükür. Minarelerden ezan okunmaya başlayınca biraz rahatlıyorlar. Diğer sesleri duymuyorlar şimdi. Ezan göğüslerini genişletiyor. Başka yapacak bir şeyleri yok. Sığınacak bir yerleri yok. Namaza koşuyorlar. Abdest alıp çıkıyorlar evden. Ellerinde mendil. Ağızlarını, burunlarına tıkararak. Hızlı adımlarla. Koşarak gidiyorlar camiye. Karşılaştıklarında kısık bir sesle selamlaşıyorlar sadece. Konuşmuyorlar. Namazdan çıkar çıkmaz yine koşar adım dönüyorlar evlerine.

Sadece, kasabanın en yaşlılarından, yüzbeş yaşındaki Gülsüm nine kaçmıyor kokudan. Saklanmıyor. Hatta seviyor. Hafta sonu gelsin diye hasretle bekliyor. Hele pazar günü oldu mu, badem ağacının altındaki sedirde akşama kadar oturuyor.

Rüzgâr, kokuları getirmeye başlayınca kendinden geçiyor adeta. Hiç birini kaçırmadan, hepsini ciğerlerine doldurmak ister gibi derin derin nefes alıyor.

Akşama doğru en küçük torunu Gamze geldi yanına; hadi nine, eve girelim artık, diyerek girdi koluna. Gülsüm ninenin yüzüne mutlu bir tebessüm yayıldı. Anem, bugün yine çok güzel kokuyordu, dedi iç çekerek.

Ses:

Dağın en karanlık, en sapa, erişilmez, ulaşılmaz yerindeki kör bir kuyuya hapsedebilselerdi o uğursuz sesi. Aylarca, yıllarca uğraşalar; vadilerden, yamaçlardan, kayalardan, ağaçlardan kazısalar, toplasalar, bir araya getirselerd. Kolay olmazdı elbette. Öyle bir bulaşmıştı ki her yere, öyle bir yapışmıştı ki... Vıcık vıcık sıvanmıştı sanki. Köyün sokaklarına, evlerine, ahırlarına, en kuytu köşelerine, fare deliklerine kadar sinen bu sesle yaşayamazlardı. Toplayabilselerdi. Kör bir kuyuya tıkip, üstüne dağ gibi ağır bir taş koysalardı. Çıkamasaydı bir daha. Unutsalardı. Çıksaydı akıllarından. Yapabilselerdi. Yoksa dayanılacak gibi değildi. Kulaklarını tırmalayan, oyan bu sesle nasıl yaşayacaklarını, nasıl başa çıkacaklarını bilemiyorlardı. Çıldır-mamak, delirmemek için bir şey yapmalıydılar.

Yok. Hiç bir şey yapamadılar.

Her akıllarına geldiğinde öylece kalakaldılar. Elleri ayakları tutuluverdi sanki. Kıpırdayamadılar bile. Ses, dağ gibi yıkılıverdi üstlerine. Altında kalıp ezildiler. Bir türlü çıkaramadılar akıllarından. Hiç unutamadılar o günü...

O gün, atların dörtmala gelişini duyanların içi cız etti yine. Beş ay önce köyü basan gâvur Yorgo'nun çetesi yine... Yok. Bunların giyimi farklıydı. Hem Yorgo'nun bozguna uğrayan Yunanla birlikte kaçtığı söyleniyordu. Milleti canından bezdiren Rum çeteleri temizlenmişti. Peki ya bunlar... Zaten köyde birkaç kişi dışında sağlam erkek yoktu. Herkes seferberlikteydi. Cephede savaşıyorlardı. On kadar ihtiyar adamdan başka, geri kalanı kadın ve çocuklardı.

Sarı Hamdi, ahali öğle namazından çıkarken girdi Karacaoluk'a. Büyük bir toz bulutunun içinden aniden çıkıverdi atlılar. Birden, ağır, terli at kokusu sardı her yanı. Sarı Hamdi önde, seksen kadar asker kaçağı silahlı adamı arkasında, köy meydanına sürdüler atlarını. Sırtlarında mavzerleri, göğüslerinde çapraz fişeklikleri, bellelerinde tabancalar, kamalar... Hemen hepsinin yüzü asık. At binmekten yorulmuşlar. Çatacak yer arıyorlar sanki.

Gelenlerin asker olmadığını anlayan kadınlar, sokaktaki çocuklarını alelacele eve soktu. Kapılar sürgülendi. Gelinlik çağıdaki kızları samanlıklara sakladılar.

Temmuz ortası. Hava sıcak. Güneş, çamların arasındaki bu uzak dağ köyünü kavuruyor. Sarı Hamdi'nin bu köye ilk gelişi ama köylü bu vicdansız eşkiyanın namını çok duydu. O yüzden temkinliler. Muhtar, ürkerek öne çıkıyor. Tanıyor geleni. Henüz atından inmeyen Sarı Hamdi'ye doğru yürüyor. Hayırdır Hamdi, diyor. Ne

istiyorsun? Sarı Hamdi, atından iniyor önce. Dizginler elinde, muhtara doğru yürüyor. İşte o zaman, muhtar birkaç adım geriye gidiyor. Adamın heybetinden ürktüyor. Sarı Hamdi, insan azmanı bir adam. Uzun boylu, geniş omuzlu. Yanına yaklaşıncı, muhtar adamın yüzünü görmek için yukarı doğru bakıyor. Hayır, diyor Sarı Hamdi. Vicdansız Rumlar, Yunan'ı arkasına almış, kan kusturmuş ahaliye. Çolak Celal haber etti. Oğlunun, karısının intikamını almak için bize katılmak istemiş. Haber salmış, geldik, diyor. Sanki kendi onlardan aşağı kalır, soysuz herif, diye geçirdi aklından muhtar. Olan olmuş, hepsinin üstüne şimdi bir de bu adam dadanmıştı köye. Şimdiye kadar pek ilişmemişti ama demek ki sıra onlara da gelmişti. Şimdi bu herif, sizi koruyalım, kollayalım diye bir sürü para da isterdi. Köylü tedirgindi. Zaten elde yok, avuçta yok. Her taraftan kısıtılmış durumdalar. Önce Rumlar, şimdi de bunlarla uğraşacaklar. Şikâyet edecek, derdini anlatacak kimse de yok. Rüşvet, kayırma her tarafı sarmış. Ortalık toz duman. Dert anlatmak zor. Ellerinde ekmek bıçağından başka silahları da yok.

Hemen Çolak Celal'e bir çocukla haber gönderdiler. Çabuk gelsin, bir an önce şu uğursuz adamlarla işini görsün, sonra defolup gitsinler diye acele ediyorlardı. Beş ay kadar önce, Yunan işgalcilerin şımartmasıyla çete kuran Yorgo basmıştı köyü. Oysa ne güzel geçinip gidiyorlardı Rumlarla. Ne olduysa Yunan'ın gelişiyile oldu. Bazıları sanki bunu bekliyormuş gibi birden değişivermişti. Bazıları da eskisi gibi devam etmişlerdi ama işte... Araya kan girince... Olan oldu. Yorgo'nun adamlarından biri Celal'in oğlunu kaçırmaya çalışıyor sanarak sırtından vurdu. Çocuğun annesi eline geçirdiği bir baltayla adamlara saldırmaya kalktı. Onu da vurdular. Ortalık birden karıştı. Ahali çalkalandı. İleri atılanlar oldu. Silahlar ardı ardına patladı. Tam onüç kişi vurulmuştu. Ölenlerin altısı çocuktu. Akşam dağdan odun kesmekten dönen Celal olanları öğrendi. İşte o gün, intikam almaya yemin etti.

Celal koşarak geldi köy meydanına. Sarı Hamdi'nin eline sarıldı. Öptü. Hamdi, şöyle tepeden tırnağa uzun uzun süzdü Celal'i. Kısa keseceğim Celal, diye girdi söze. Çolak olduğunu bilseydim gelmezdim buraya kadar, dedi. Önemli bir şey değil ağam, dedi Celal. Sol elinde hafif bir dönüklük vardı. Zaten askere de bunun için alınmamıştı. Sen beni kabul et, pişman olmazsın, diye ekledi. Bu arada Sarı Hamdi'nin adamları etrafa dağılmış, vaziyet almıştı. Baskın yemek istemiyorlardı. Gerçi bu dağ başına onlardan başka çıkan olmazdı ama yine de tedbiri elden bırakmıyorlardı.

Oğlunun çeteye katılmak istediğini yeni öğrenen babası koşarak geldi meydana. Yapma oğlum, dedi Celal'e. Elini kana bulama, diye yalvardı ağlamaklı. İntikamımı alacağım baba, dedi Celal hiddetle. Sesi titriyordu. Kanı kanla yıkama oğlum. Yorgo zaten belasını bulmuş. Kimden intikam alacaksın. Geriye bizim gibi ihtiyarlarla kadınlar, çocuklar kalmış. Sonu yok bu işlerin, dedi. Babasının ağlamaklı sesinden Celal'in etkileneceğini, kendisine katılmaktan vazgeçeceğini hisseden Sarı Hamdi, sen karışma ihtiyar, diye bağırdı. Buraya kadar yol gelmiş, bir de eli boş

dönmek istemiyordu. Biz zorla adam toplamıyoruz babalık, dedi Hamdi. İsterse gelir, istemezse gelmez.

Hamdi'nin bu çıkışı herkesi susturdu. Bu arada, iki adamına işret etti. İhtiyarın koluna girip evine doğru götürdüler. Çolak Celal çeteye katılmaya, oğlunun, karısının intikamını almaya kararlıydı. Tamam, dedi Celal. Size katılacağım.

İşte o zaman Sarı Hamdi, uzun süre gevrek gevrek güldü. Bize katılmak o kadar basit değildir aslanım, dedi. Şartlarımız var. İlk önce bir oğlağı canlı canlı yüzeceksin, dedikten sonra birden sustu. Sonra sertçe, yapabilir misin, diye sordu. Canlı canlı mı, dedi Celal şaşkınlıkla. He ya, dedi Hamdi. Canlı canlı. Sen bir oğlağı bile yüzemezsen, yarın hasımlarınla karşılaştığında nasıl intikam alacaksın diye bağırdı hiddetle. Celal'in yakasına yapıştı. Altınların yerini söylemeyenlerin boynuna kızgın sacayağını nasıl geçireceksin? Gerekirse kulak keseceksin, gerekirse kol. Bir oğlağı bile yüzecek yürek yoksa, bunları nasıl yapacaksın ulan, dedi ağzından köpükler saçarak. Altın mı, dedi Celal şaşkınlıkla. Altın ya. Altın, para. Değerli ne varsa. Ne sandın. Bu kadar adam ne yiyip, ne içecek.

Celal bir an tereddüt etti. Ama gözünün önüne oğlunun, karısının kanlı görüntüsü geliverdi. Onların intikamını almak için dünyanın öbür ucuna bile giderdi. Ciğeri öyle yanıyordu. Bunun için çeteye katılmaktan başka çaresi yok gibi geliyordu ona. Vurulan çocukların, kadınların kanlı bedenleri gitmiyordu gözünün önünden. Onların ne suçu vardı? Kıymışlardı işte günahsızlara. Ne olacaksa olsun. O soy-suzlar oğluna acımamıştı. Celal'de onlara acımayacaktı.

İşte o zaman, tamam dedi Celal. Yüzerim.

O kadarla da bitmiyor. Zinhar sözümden çıkmayacaksın, dedi Hamdi. Ne dersem harfiyen yapacaksın. Yoksa karışmam. İtiraz edersen, tereddüt edersen acımam. Vur dersem vuracaksın, kes dersem keseceksin, diye ekledi.

Bu arada yemekler geldi. Sarı Hamdi ve adamları, köy meydanının yanındaki çayırılığa serilen sofralara oturdular.

Hamdi, Celal'i yanına oturttu. Babasının vazgeçirmesinden korkuyordu. Bu durumda yalnız bırakmaya gelmezdi. Son zamanlarda adam bulmakta zorlanıyordu. Otoriteyi sağlamak için kimini kendi elleriye vurunca iyice azalmışlardı. Kalabalık olmak iyiydi. Buraya kadar gelmişken eli boş dönmek istemiyordu. Celal'in babası evine götürüldükten sonra duramamış, yeninden köy meydanına dönmeye çalışmıştı ama Hamdi'nin adamları kesmişti yolunu. Uzaktan endişeyle seyrediyordu manzarayı. Torunu ölmüştü. Gelini ölmüştü. Celal'den başka kimsesi kalmamıştı. O da şimdi, böyle bir eşkıyanın peşinden intikam derdine düşmüştü.

Daha sofradan kalkmadan, bir oğlak bulun getirin diye emretti Sarı Hamdi. Az sonra dut ağacına bir oğlak asılmıştı bile. Hamdi belinden bir bıçak çekti. Celal'e verdi.

şeye inanamadı. Kulağında çınlamayla beraber, oğlağın acı acı melemesi... Pişman mıyım diye yokladı kendini. Ama yine oğlunu ve karısını hatırladı. Bu sakat hâliyle, başka nasıl intikam alabilirdi? Sarı Hamdi'ye katılmaya mecburdu. Yalnız başına yapılacak iş değildi bu. Silahlanıp, peşlerine düşseydi, daha Yorgo'nun yanına bile sokulamadan vurulurdu. Başka çaresi yoktu. Böyle böyle avutuyordu kendini. Elini kulağına götürdü. Bir türlü dinmemişti şu çınlama: Çınnnnnnnnnnnn...

Yorgo'nun köyüne girdiklerinde güneş batmak üzereydi. Sokaklar bomboştu. Yalnızca köpekler havlayarak karşıladı onları. Hemen etrafı sardılar. Tüfekler eldedi. Emniyetler açıldı. Tekmelerle girdiler evlere. Boştu. Kimse yoktu.

Köylü toparlanıp kaçmış olmalıydı. Buna en çok Celal üzüldü. Yüzü asıldı. Merak etme, buluruz onları, diye teselli etti Sarı Hamdi. Sonra adamlarına döndü; vaziyet alın ulan. Bu gece burada kalıyoruz, diye emir verdi.

Bu arada aralarında ne tarafa kaçmış olabilecekleri konusunda konuştular. İçlerinden birisi, kasaba yönünden dağ yoluna gidebileceklerini söyledi. Oradan limana varmaya çalışacaklardı anlaşılın. Hiç durmadan bütün gece yol almış olsalar bile yetişebilirlerdi. Evlerin önünde arabalar yoktu. Ahırlarda öküzler yoktu. Bütün köy bir kervan kurmuştu anlaşılın. Böyle olunca da yavaş giderlerdi. Evlerde bulduklarıyla karınlarını doyurdular. Nöbetçiler belirlendi. Sonra herkes bir tarafa çekildi. Yorgundular. Hemen uyuyakaldılar.

O gece uyumayan tek kişi Celal'di. Hiç gözünü kırpmadı. Oğlağın sesi bir türlü gitmedi kulaklarından. Defalarca pişman oldu yaptığından. Hemen sonra oğlu ve karısı geldi aklına. Yeniden hırslandı. Az sonra yeniden pişman oldu. Sonra yeniden oğlu, karısı...

İşte böyle düşünüp dururken başka bir şey fark etti Celal. Aklında, alacağı intikamdan çok yaptığığın doğru olup olmadığı vardı. Oğlağı yüzmesi, çeteye katılması... Bütün bunlar aklını kurcalayıp duruyordu. Ya yarın, Yorgo'yu bulmadan, bu zalim Hamdi başka bir iş verirse? Söz almıştı kendisinden. Vur derse vuracak, kes derse kesecekti. Ama intikam için çıktığı bu yolda, ya hiç intikamını alamazsa. Oğlağı yüzdüğüyle, günaha girdiğiyle kalırsa? İşte o zaman ne yapacağını bilemiyordu. Çeteden de ayrılmaya kalkamazdı artık. Öyle demişti Sarı Hamdi. Ancak ölünce ayrılacaklardı.

Şu Yunan gelmeden önce her şey ne iyiydi diye düşündü. Rumlarla güzel güzel geçinip gidiyorlardı. Birbirlerinin düğünlerine, cenazelerine katılırlardı. Yemeklerini, ekmeceklerini paylaşırlardı. Aralarında hiç bir husumet yoktu. Komşuydular. Bir süre görüşmeyince özlerlerdi. Sonra ne oldu? Nasıl bu hâle geldiler? Bir türlü akli almıyordu. Birden bir uçurum açıldı. Derinleştikçe derinleşti. En son aralarına kan da girdi. Yorgo'yu Yunan subaylar şımartmıştı. Sağa sola saldılar. Köylüleri korkutmasını, kendi hesaplarına iş görmesini istemişlerdi. O gâvur da, millete kan kusturmuştu. Ahaliyi soyup soğana çevirmiş, önüne geleni asıp kesmişti. Yunan

bozguna uğrayınca onlarla birlikte kaçtığı söyleniyordu ama... Kim bilir? Belki de dedikoduyla. Bir eline geçirseydi şu gâvuru. Bir geçirseydi...

Hepsi kötü değildi Rumların. Bunu Celal de biliyordu ama niye engel olamamışlardı Yorgo'ya. İşte bunu aklı almıyordu. Onların da hoşuna gitmişti belki. Yunan ebedî burada kalır sanmışlardı anlaşılın. Yoksa yıllardır birlikte yaşadıkları insanlara birden sırt dönmeleri anlaşılır gibi değildi. Engel olsalardı. Eşkivalık yaptırmasalardı. Onlar bizim kardeşimiz. Yıllardır birlikte yaşıyoruz. Hiç kötülüklerini göremedik deselerdi. Araya girselerdi. Engel olsalardı. Böyle olmasaydı. Oğluna, karısına, masumlara kıymasalardı. Değdi mi şimdi? İşte Yunan bozguna uğradı. Çekip gittiler. Kaçtılar. Rumlar da arkada savunmasız kaldı.

Azıcık uyuyabilseydi belki rahatlayacaktı ama kafası karmakarışıkta. Gece uzadıkça uzamış, sabah olmak bilmemişti. Şu çınlama bir türlü dinmemişti: Çınnnnnnnnnn...

Nihayet tanyeri ağarıyordu. Herkesten önce eyerledi atını. Hazırlandı.

Az sonra Sarı Hamdi de uyandı. Atlarına binip yola düştüler. Dörtnala sürdüler. Biraz gidince kervanın izine rastladılar. İşte o zaman daha da hızlandılar. Öğle olmadan, kasabaya bakan tepeye çıktıklarında uzaktan gördüler kervanı. Kasabadan çıkmış, göle doğru gidiyorlardı.

Kasabaya girdiklerinde ortalıkta kimse görünmüyordu. Sarı Hamdi'nin nasıl bir zalim olduğunu bilenler, adamın şerrinden korktuğu için önüne çıkmaya cesaret edemiyordu. Ama işin sonunu az çok bildiklerinden, sessiz kalmak istemediklerinden, içlerinden bazıları, kasabanın çıkışında Sarı Hamdi'nin önünü kesiyor. Önde gelen, sözü dinlenir birkaç ihtiyar ileri çıkıyor. Yapma Hamdi, diyorlar. Yazıktır. Günahdır. Sarı Hamdi köpürüyor. Size ne lan, diyor. Günahsa benim günahım. Sakın karışayım demeyin, diye uyarıyor. Burada kalmalarına karşı çıktın, yardım etmemizi yasakladın, bari peşlerinden gitme, diye yalvarıyor biri. Öyle haber salmıştı; Rumlara yardım eden, onlar gibi muamele görecekti. Sarı Hamdi sinirleniyor. Atını ihtiyarın üstüne sürüyor. Karışmayın, diye bağıyor. Yoksa onlarla işim bittiğinde buraya dönerim, diye tehdit ediyor. Allah'tan kork, adalet yakını bırakmaz, demeye cesaret ediyor birisi. Buralarda Allah da benim, adalet de benim, diye âdeta gürliyor Hamdi. Ulan, aldığım canların sayısını Azrail bile tutmuyor artık, diye kestirip atıyor. Artık bu dediklerinin üstüne kimse bir şey demeye cesaret edemiyor.

Bu arada Saadet'in kucağındaki çocuğu görüyor. Şüpheleniyor. Esmer kadında sapsarı çocuğu görünce kıllanıyor. Bu çocuk onların mı? Ben size kimseye yardım etmeyeceksiniz demedim mi, diye bağıyor hiddetle. Bu çocuk benim, diye ileri atılıyor Saadet. Adı da Gülsüm. Bütün kasabalı da şahit, diyor. Kalabalık kıpırdanıyor. Saadeti onaylayan sesler duyuluyor. Sarı Hamdi, atının yönünü hırsıyla gölün tarafına çeviriyor. Kalabalıkta bir dalgalanma oluyor. İşte o zaman Sarı Hamdi, daha da sinirleniyor. Adamlarından ikisine burada kalmalarını ve geçmek isteyen

olursa vurmalarını emrediyor. Adamlar atlarından inip, mavzerlerin kurma kollarını çekiyor. Hiç şakaları yok. Diğer atlılar göle doğru, toprak yolun tozunu savurarak gidiyor.

Gölün kıyısında yetişiyorlar kervana. Kaçmak isteyen birkaç kişiyi vuruyorlar. Etraflarını sarıyorlar. Birkaç bebek sürekli ağlıyor. Çocuklar annelerine sokuluyor. Gözlerden dehşet, korku okunuyor.

Altınları, paraları çıkarın, diye bağıyor Hamdi. Güzellikle verin yoksa karışmam, diye uyarıyor. Kimse kıpırdamıyor. Çıkarsanıza lan, canınıza mı susadınız, diyor. Yine kimse kıpırdamayınca öfkeleniyor. Tabancasını çekip en yakınındaki çocuğun kafasına ateş ediyor. Annesi çılgık çılgığa atılıyor ileriye. Oğlunu kucağına alıyor. Hamdi'ye küfürler etmeye başlıyor. Hamdi, gözünü kırpmadan onu da vuruyor. Bir el de havaya ateş ediyor. Altınları çıkarın, diye bağıyor yeniden. İşte o zaman ihtiyar bir adam, altınları göle attıklarını söylüyor.

Ne olduysa ondan sonra oluyor.

Sarı Hamdi kuduruyor. Naraları dağda yankılanıyor. Öküz gibi böğürüyor. Nasıl atarsınız ulan, diyor. Nasıl yaparsınız bunu? Canınızın hiç mi kıymeti yok?

Ne olduysa ondan sonra oluyor.

Çeteye en son katılan, daha dün bir oğlağı canlı canlı yüzen Çolak Celal'e iş düşüyor. En son katılana, ilk baskında en pis işi veriyorlar. Böylece, aralarında kopmaz bir bağ olacak ve kimse yaptığı işi sorgulayamayacak. Temiz kimse kalmayacak ki, birbirlerini suçlayamasınlar. Akıttıkları kanlarla, aldıkları canlarla bağlanıyorlar birbirlerine. Hadi Celal iş başına, diye bağıyor Hamdi. Celal tereddüt ediyor. Hamdi silahına davranıyor. Hadi Celal, diyor. Konuştuğumuz gibi.

Onları engelleyebilecek kimse yok. Kimse çıkamıyor karşlarına. Yalnızca, bir ara bir ses duyuyor Hamdi. Gölün karşı kıyısından biri deli gibi bağıyor onlara doğru. Yapmayın, yapmayın...! Hamdi mavzerine davranıyor hemen. Adam çok uzakta, vurması imkânsız ama yine de ateş ediyor. Rahatsız oluyor. Kalbine bir korku düşüyor. Bunu bastırmak için adamı susturmak istiyor. Üst üste ateş ediyor. Kendisine ateş edildiğini gören adam az sonra kıyıda kayboluyor.

Önce en küçükten başlayarak, bütün çocukları Çolak Celal'e havale ediyorlar. Sonra kadınlar, sonra diğerleri...

Koktuğu başına geliyor. Celal, intikam için çıktığı yolda acımasız bir katile dönüşüyor. Yalvarışları, ağlamaları duymuyor. Oğlunu, karısını düşünüyor hep. Az sonra makine gibi oluyor. Yalnızca, yüzdüğü oğlağın sesi kulağından hiç gitmiyor. Bir de hiç dinmeyen şu çınlama: Çınnnnnnnnnn...

Kimseyi sağ bırakmıyorlar. Sonra, ayaklarına taş bağlayıp göle atıyorlar. Göl kıpkırmızı oluyor.

Sarı Hamdi'nin adamları, kervandaki arabaları, hayvanlarıyla beraber göle sürüyor. Az sonra onları da vuruyorlar. Böylece kervandan hiçbir iz bırakmıyorlar geride.

Celal yığılıp kalıyor.

Atına binmeye hazırlanırken, Celal'i fark ediyor Sarı Hamdi. Yerde öylece yığılıp kalmış, ellerine bakıyor Celal. Hamdi, gevrek gevrek gülüyor. Kalk lan, diye bağıyor. Alışsın aslanım, alışsın. Yorgo'nun adamları Karamusalar'da tavuk bile bırakmadı. İkiyüzelli kişiyi kesip cami avlusuna yığıdılar, diyor. İntikam böyle alınır oğlum. Hadi kalk, diye bağıyor yeniden.

Ellerine bakmaya devam ediyor. Hamdi'yi duymuyor.

Celal'in sırtına bir tekme vuruyor Hamdi. Göle doğru yuvarlanıyor. Kalk lan, diye yeniden bağıyor. Celal kıpırdamıyor. Kilitlenip kalmış. Birkaç tokat atıyor yüzüne. Yok. Hiç tepki vermiyor.

İşte o zaman Hamdi iyice sinirleniyor. Tabancasını çekip Celal'in kafasına...

Hamdi atına binip adamlarıyla uzaklaşırken, ettiği zararları hesaplıyor. Hem altınları alamamış, hem de yeni katılan adamı vurmak zorunda kalmıştı.

Celal'den geriye, Karacaoluk'un vadilerinde, kasabanın sokaklarında yankılanan, yıllarca unutulmayan bir ses miras kalıyor.

Dil:

Her şey, Salih'in konuşan bir balık tuttuğunu söylemesiyle başladı. Ya da bitti demek lazım belki. Salih, konuşan bir balık yakaladığını söylediğinde, bütün yaşadıklarının üstüne, bir de böyle bir şeyle uğraşacak olmanın bıkkınlığı çöktü kasabasının omuzlarına. Yıllardır duyduklarının, bildiklerinin gerçek olduğunu yeniden öğrenmek iyice korkuttu onları. Kimse, balık konuşur mu, yalan atma, demedi. Sanki kendileri de Salih'in yanındaymış gibi, onlar da balıkla konuşmuş gibi korkuyla kabullendiler bunu.

Kasabalı şu lanetli pazarlardan birini daha atlatmıştı. Ama hemen hepsi, her hafta aynı şeyleri hatırlamaktan, aynı şeyleri yaşamaktan bıkmıştı. Buna bir çözümlenmeliydiler. Kokunun kendilerine hatırlattıklarından bir türlü kaçamıyorlardı. Bununla yüzleşmeliydiler. Ama nasıl? Bu konuda hiç kimsenin bir fikri yoktu. Birbirlerine bu konudan bahsetmeseler de hepsi aynı şeyi düşünüyordu. Bundan kurtulmanın bir yolu olmalı! Ama nasıl? İşte bir pazar daha geçmişti. Biraz rahatlamışlardı. En azından haftaya kadar...

Salih, gölün kıyısından tarlaya doğru gidiyordu. Balıkçıların göl kıyısında bıraktıkları çöpleri görünce canı sıkıldı. Rüzgâr, uçurup kasabaya getiriyordu. Özellikle poşetler uçuyor, ağaçlara takılıyor, rüzgâr estikçe ses yapıyordu. Gecenin sessizliğinde ürkütücü bir gürültü çıkıyordu ortaya. Omzunda kazması tarlaya doğru balıkçılara söylene söylene giderken bir şingirtti duydu.

Sese doğru yöneldi. Balık vurduğunda fark etmek için oltaya takılmış zilden geliyordu ses. Toplamayı unutmuş olmalıydılar. Misina arada geriliyordu. Misina gerilince de zil şingirdamaya devam ediyordu. Demek ki oltada balık vardı.

Salih, korkuyla karışık bir merakla çekti oltayı. Balığı zaten yemezdi ama en azından kurtarıp tekrar göle atabilirdi. Öyle düşündü. Çekti, çekti... Bir yandan oltayı çekiyor, bir yandan da belki de asıl eksiklerinin bu olduğunu düşünüyor. Yüzleşmek. Balık yakalasalar, pişirip yeseler belki de rahatlayacaklardı. Ama balıklardan, insan kokusu aldıklarını sanmak deli ediyordu onları. O zaman mideleri kaldırmıyordu. Pazar günlerini bile zor atlatıyorlardı. Oltayı çekmeye devam ediyordu. Balık diremedi. Belki dünden beri çabalamaktan yorgun düşmüştü. İşte balık görüldü. İrice bir sazandı. Salih, kıyıya çekip iğneyi öyle çıkarmayı düşündü. Balık, karnı toprağa değince son bir gayretle çırpındı. Ama iğne damağına iyice takıldığından kurtulamadı. Salih, balığı biraz tiksinti, biraz da acıyarak tutmaya çalıştı. Kaygandı. Bir türlü kavrayamadı. Bu arada balık da boş durmuyor, çırpınıyordu. Salih, zorla çıkardı iğneyi. İşte ne olduysa ondan sonra oldu.

Göle geri atmak için eline aldığı anda, incecik bir ses duydu. Ses balıktan geliyordu. Küçük bir çocuğun sesini andırıyordu. Ürküntü ve korkuya balığı elinden atıverdi. Ama balık suya değil karaya düştü. İşte o zaman ince ses yalvarır gibi yineledi isteğini. Salih korktu. Bir kaç adım geriledi. Euzubesmele çekti. Şeytan mı, ecinni mi? Neydi bu? Kaçıp gitmek istiyordu ama donup kalmıştı. Bir türü kıpırdamadı yerinden.

Bir süredir karada olan ve zamanı iyice azalan balık işte o zaman daha çok yalvarmaya başladı. Kardeş, at beni suya, dedi. İncecik bir sesi vardı. Salih'in şaşkınlığı üzerinden atması zaman aldı. Kendine gelip, balığı ayağıyla suya doğru itekledi. Balık suya girer girmez önce bir çırpındı. Sonra dibe dalıp kayboldu. Ama az sonra geri geldi. Başını azıcık çıkarmıştı sudan. Biraz daha gecikseydin ölecektim, dedi incecik sesiyle. Kendisini kurtardığı için teşekkür etti Salih'e. O ise hâlâ şaşkın, öylece dikiliyordu. Sesin balıktan geldiğine emin olmak için uzun uzun baktı. İşte o zaman, sen bir balıksın, nasıl konuşursun, demeyi akıl etti. Balık arada suya dalıyor sonra yeniden yüzeye çıkıyordu. Gölün balıkları insan eti yemiş, benim atalarım da dil yemiş, dedi. Bir çocuğun dilini yemiş dedelerim. Sesim ondan böyle incecik, diye ekledi. Sonra yeniden daldı suya ama bir daha yüzeye çıkmadı. Suya son kez dalmadan önce, yakında kurtulacaksınız, dedi Salih'e. Daha sonra bunu hatırladığında nasıl kurtulacaklarını çok merak etti. Belki de, kendisinden çok korktuğunu gördüğünden, rahatlatmak için söylemiş olabilir, diye düşündü. Olayı insanlara anlatırken, balığın bu son söylediğinden hiç bahsetmemeye karar verdi.

Salih, gölün kıyısında öylece kalakaldı.

Yaşadıklarını yeniden yeniden düşündü. Tutulup kalmıştı.

Bir süre sonra kâbus gördüğüne, balıkların konuşamayacağına karar verdi. Tabii ya, olur şey miydi? Bütün dinledikleri aklında yer etmiş, hafızası kötü bir oyun

oynamıştı. Sonunda olacağı buydu. Çok büyütmüşlerdi bu olayı. Yanlış yapıyorlardı. Onlar da, şehirden gelenler gibi yapmalıydı. Oltalarını atmalı, balık avlamalı, sonra da bir güzel yemeliydiler. Kafalarından atmalıydılar bütün yaşadıklarını. Bu devirde böyle şey olur muydu? Zaten geçen gün internetten araştırmış, anlatılan olaya dair bir bilgiye rastlamamıştı. Belki de hepsi yalandı. Tabii ya, öyle olmalıydı. Biraz rahatlamıştı. Tam kazmasını alıp tarlaya gitmeye hazırlanırken, karşı kıyıda bir şey parladı. Bu her neyse, kıpırdadıkça güneş ışığını yansıtıyordu. Daha dikkatli bakınca bir kalabalık gördü. Atlar, arabalar, kargaşa halinde insanlar, silahlı adamlar...

Parlayan şey her neyse bir adamın elindeydi. Bunun bir bıçak olduğunu o zaman anladı.

İşte o zaman deli gibi bağırmağa başladı: Yapmayın, yapmayın... Sesini duyurabilse, onları vazgeçirebilse her şey düzelecek gibi geliyordu ona. Durmadı. Bağırmağa devam etti. Onu duymuşlardı. Adamın biri silahını ona doğrultmaktan çekinmedi. Ardı ardına bastı tetiğe. Mesafe uzak olduğundan vurulması imkânsız gibiydi. Mermiler önüne, göle düşüyordu. Bağırmağa devam etti ama... Durmadılar. İşlerine devam ettiler.

Yanına birkaç mermi düşünce, Salih geri çekildi. Saklandı. Olduğu yerde kalmadı. Çıkamadı.

Salih'i saklandığı yerde bulduklarında saat gecenin üçüydü. Korkudan titriyordu.

Ertesi gün, ne olup bittiğini merak edip, kendisini ziyarete gelenlere dehşet içinde anlattı başından geçenleri. Gelenler sessizce, daha çok korkuyla dinledi. Salih'in, gölün karşı kıyısında gördüklerinden ziyade, bir balıkla konuştuğu haberi hızla yayıldı kasabada. Hiç kimse garip bulmadı olayı. Hadi canım, olur mu öyle şey, balık konuşur mu, demedi. O günden sonra Salih'e bu konuda bir daha soru soran olmadı. Aralarında da konuşmadılar.

Salih'in, balıkla konuştuğunu söylemesinden bir ay sonra daha garip bir olay oldu. Kasabaya gökten balık yağdı.

Sıradan bir gündü. Önce yağmur, sonra da sert bir rüzgâr esmeye başladı. Rüzgâr sertleştiğe sertleşti. Gökyüzünde kara bulutlar peyda oldu. Hava karardı. Salih'in olandan sonra bir de böyle bir şey olması iyice tedirgin etti kasabalıyı. Korkuyla evlerine çekildiler. Dağ tarafına olan birkaç kişi gördü olayı. Büyük bir hortum çıktı. Gölün üstünde epeyce dolaştıktan sonra kasabaya doğru yöneldi. İzleyenlerin yürekleri ağızlarına geldi. Bütün kasabayı yutuvarecek diye korkuyla seyredereklerken garip bir şey oldu. Birden dağıldı hortum. Ama gölden topladığı ne varsa; kurbağa, yosun, su yılanı, balık... Hepsini kasabaya yağmur gibi sepeledi. İnsanlar evlerinde dururken, korkuyla pencerelerinden etrafa bakarken, birden...

Birden cama bir balık çarpıyor, yapıyor, sonra kayarak aşağıya düşüyordu. Çatılara, avlulara, merdivenlere, sokaklara... Her tarafa düştüler. Diğerleri neyse ya, balıklar çok korkuttu insanları. Bazıları hemen toplayıp yeniden göle yetiştirmeye çalıştı balıkları. Ama faydası olmadı. Zaten hepsi ölmüştü. Büyükçe bir çukur açıp gömdüler.

Yalnızca Gülsüm nine, bahçesine düşen büyük bir sazı vermedi. Balığa sarılıp, annem annem, diye uzun süre sevdi. Ertesi gün balık kokmaya başlayınca, elinden zorla aldılar.

Bu olay Salih'e, balığın suya dalmadan önce son söylediklerini hatırlattı. Yakında kurtulacaksınız, demişti. Ama gölde daha çok balık olmalıydı. Hortumun öldürdükleriyle balıkların bitmesi imkânsızdı. Zaten onların sorunu balıklarla da değildi. Kokuların hatırlattıkları canlarını yakıyor, yüreklerini eziyordu. Hayır, bu kadar basit olamaz, diye düşündü Salih. Balığın, yakında kurtulacaksınız, demesinin arkasında, daha büyük bir olay olmalıydı. Salih, balığın son sözlerini kimseye anlatmadığı için bu düşüncelerini de kimseyle paylaşmadı. Ama huzursuzdu. Çok huzursuzdu. Geceleri uyuyamıyordu. Sürekli kendisiyle konuşan balığı, sonra gölün karşı kıyısında olup bitenleri görüyordu rüyasında. Rüya da değil, düpedüz kâbus. Çoğu zaman sıçrayarak uyanıyor, sonra da bir daha uyku tutmuyordu. Her şey yakında bitecek miydi? Nasıl olacaktı?

Daha son yaşanan olaylar soğumamıştı. Aradan birkaç ay geçmemişti. Bir adam, arabasıyla şehirden gelirken görmüş. Aceleyle kahvelerin önüne geldi. Sert bir fren yaptı. Onun bu hâlini görenler, olağanüstü bir şey olduğunu anlamıştı. Söylediğine göre, gölün üstü balık ölüleriyle kaplıymış. Küçük, büyük... Bütün balıklar ölmüş. Haberi alan göle koştu. Vardıklarında, adamın dediği gibi, bütün balıkların öldüğünü, suyun üzerinde cansız yattıklarını gördüler. Salih'de oradaydı. Kendisiyle konuşan balığın son söylediklerini yeniden hatırladı. Yoksa! Evet, bu olmalıydı. İşte böyle büyük bir olayla sona erebilirdi ancak. Gerçekten bitmiş olabilir miydi? Bu ihtimal aklına gelince sevindi. Yüzüne bir tebessüm yayıldı. Artık bitsindi. Canlarına tak etmişti. İyice bezmişlerdi. Her hafta balıkçıların dumanıyla, kokusuyla boğuşurken her şeyi yeniden hatırlamaktan bıkmışlardı. Dayanacak hâlleri kalmamıştı. Balık kokularının onlara hatırlattıkları canlarını yakıyordu. Dedelerinin yaptıklarından, daha doğrusu yapamadıklarından dolayı kendilerini suçlu hissediyorlardı. Artık bitsindi bu işkence. Hem onların ne suçu vardı ki? Ama bu olay nesilden nesile öyle bir geçmişti ki, izleri bir türlü silinmiyordu. Hep bununla yaşamak zorunda kalmışlardı. Neyse, bitiyordu galiba.

Şehirden bir ekip geldi. Suyu, balıkları incelediler. Dediklerine göre göle bir yer altı suyu karışmış. Bu su, canlıların yaşamasına uygun değilmiş. Bundan sonra gölde balık yaşaması imkânsızmış. Üzgünlermiş.

Her şey, Salih'in konuşan bir balık tuttuğunu söylemesiyle başlamıştı.

Şimdi, gerçekten bitmiş olabilir miydi?

Yok! Hayır!

Yalnızca, balık kokularının hatırlattıklarından kurtulmuşlardı. Kokular, geçmiş-i çağırıp durmayacaktı artık. Ya diğerleri? Onlardan kurtuluş olmadığını Salih'de biliyordu.